Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

26 päivänä syyskuuta 2013 *

Yhdenvertainen kohtelu työssä ja ammatissa — Ikään perustuvan syrjinnän kielto — Direktiivi 2000/78/EY — 6 artiklan 1 ja 2 kohta — Lakkautuspalkan epääminen virkamiehiltä, jotka ovat täyttäneet 65 vuotta ja joilla on oikeus jäädä eläkkeelle

Asiassa C-546/11,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Højesteret (Tanska) on esittänyt 7.10.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 26.10.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Dansk Jurist- og Økonomforbund, Erik Toftgaardin valtuuttamana,

vastaan

Indenrigs- og Sundhedsministeriet,

Centralorganisationernes Fællesudvalgin (**CFU**),

Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatten (**KTO**),

Personalestyrelsenin,

Kommunernes Landsforeningin (**KL**) ja

Danske Regionerin

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja R. Silva de Lapuerta sekä tuomarit G. Arestis, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (esittelevä tuomari) ja J. L. da Cruz Vilaça,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 15.11.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

* Oikeudenkäyntikieli: tanska.

— Dansk Jurist- og Økonomforbund, Erik Toftgaardin valtuuttamana, edustajanaan advokat K.-M. Schebye,

— Kommunernes Landsforening ja Danske Regioner, edustajanaan advokat J. Vinding,

— Tanskan hallitus, asiamiehenään C. Vang, avustajanaan advokat R. Holdgaard,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään S. Ossowski ja S. Lee,

— Euroopan komissio, asiamiehinään J. Enegren ja C. Barslev,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.2.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY (EYVL L 303, s. 16) 6 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaiset ovat Dansk Jurist- og Økonomforbund (jäljempänä DJØF) Erik Toftgaardin valtuuttamana ja Indenrigs- og Sundhedsministeriet (sisäasiain- ja terveysministeriö, aikaisemmin sisäasiain- ja sosiaaliministeriö, jäljempänä ministeriö) ja joka koskee ministeriön kieltäytymistä myöntämästä Toftgaardille lakkautuspalkkaa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Direktiivin 2000/78 johdanto-osan 13 ja 25 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(13) Tätä direktiiviä ei sovelleta sosiaaliturvajärjestelmiin ja sosiaalisen suojelun järjestelmiin, joiden etuuksia ei rinnasteta [SEUT 157] artiklassa tarkoitettuun palkkaan, eikä valtion suorittamiin maksuihin, joiden tarkoituksena on työllistyminen tai työllisenä pysyminen.

– –

(25) Ikää koskevan syrjinnän kieltäminen on oleellinen tekijä pyrittäessä työllisyyden suuntaviivoissa asetettuihin tavoitteisiin ja lisättäessä työn moninaisuutta. Tietyissä tilanteissa ikään perustuva erilainen kohtelu voi olla perusteltua, ja tämän vuoksi tarvitaan erityisiä säädöksiä, jotka voivat vaihdella jäsenvaltioissa vallitsevan tilanteen mukaan. On siis syytä erottaa toisistaan erilainen kohtelu, joka on perusteltua erityisesti työllisyyspolitiikan, työmarkkinoiden ja ammatillisen koulutuksen oikeutettujen tavoitteiden nojalla, sekä syrjintä, joka on kiellettävä.”

4 Tämän direktiivin 1 artiklan mukaan direktiivin ”tarkoituksena on luoda yleiset puitteet uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän torjumiselle työssä ja ammatissa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa”.

5 Direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa ja 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä ’yhdenvertaisen kohtelun periaatteella’ tarkoitetaan, ettei minkäänlaista 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.

2. Sovellettaessa 1 kohtaa:

a) välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa.”

6 Kyseisen direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Yhteisölle annetun toimivallan puitteissa syrjintäkieltoa sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on:

– –

c) työehdot ja työolot, myös irtisanominen ja palkka;

– –

– –

3. Tätä direktiiviä ei sovelleta julkisista tai niihin rinnastettavista järjestelmistä, kuten julkisista sosiaaliturvajärjestelmistä tai sosiaalisen suojelun järjestelmistä, suoritettuihin maksuihin.”

7 Direktiivin 2000/78 6 artiklassa, jonka otsikkona on ”Oikeutettu ikään perustuva erilainen kohtelu”, säädetään seuraavaa:

”1. Sen estämättä, mitä 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, jäsenvaltiot voivat säätää, että ikään perustuvaa erilaista kohtelua ei pidetä syrjintänä, jos sillä on kansallisen lainsäädännön puitteissa objektiivisesti ja asianmukaisesti perusteltu, erityisesti työllisyyspoliittinen, työmarkkinoita tai ammatillista koulutusta koskeva oikeutettu tavoite, ja jos tämän tavoitteen toteuttamiskeinot ovat asianmukaiset ja tarpeen.

Tällaista erilaista kohtelua voi olla erityisesti:

a) erityisten työhönpääsyä ja ammatillista koulutusta koskevien ehtojen sekä työehtojen, myös irtisanomis- ja palkkaehtojen, käyttöön ottaminen nuorille ja ikääntyville työntekijöille sekä työntekijöille, joilla on huollettavia, heidän työelämään pääsynsä tukemiseksi tai heidän suojelunsa varmistamiseksi,

– –

2. Sen estämättä, mitä 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, jäsenvaltiot voivat säätää, että ikään perustuvana syrjintänä ei pidetä eri ikärajojen vahvistamista ammatillisten sosiaaliturvajärjestelmien eläke- tai työkyvyttömyysetuuksien saamisen edellytykseksi myöskään siinä tapauksessa, että näissä järjestelmissä eri työntekijöille tai työntekijäryhmille vahvistetaan eri ikärajoja, eikä ikäkriteerien käyttämistä näitä järjestelmiä koskevissa vakuutusmatemaattisissa laskelmissa, edellyttäen, että tästä ei aiheudu sukupuoleen perustuvaa syrjintää.”

Tanskan säännöstö

8 Direktiivi 2000/78 on saatettu osaksi Tanskan oikeusjärjestystä syrjinnän kieltämisestä työmarkkinoilla annetun lain muuttamisesta 22.12.2004 annetulla lailla nro 1417 (lov nr. 1417 om ændring af lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m. v., jäljempänä syrjintäkieltolaki).

9 Kyseisen lain 6a §:n tarkoituksena on panna täytäntöön direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohta. Tässä pykälässä säädetään seuraavaa:

”Sen estämättä, mitä 2–5 §:ssä säädetään, tämä laki ei ole esteenä ammatillisiin sosiaaliturvajärjestelmiin liittymistä koskevien ikärajojen vahvistamiselle eikä iän käyttämiselle vakuutusmatemaattisten laskelmien perusteena näissä järjestelmissä. Ikää koskevien kriteerien käyttämisestä ei saa aiheutua sukupuoleen perustuvaa syrjintää.”

10 Virkamieslain (tjenestemandslov) 32 §:n 1 ja 4 momentissa, sellaisina kuin ne olivat voimassa Toftgaardin virasta erottamisen ajankohtana, säädettiin seuraavaa:

”1. Virkamies, joka erotetaan virastaan siksi, että hänen virkansa lakkautetaan hallinnon organisaation tai työmuotojen muutoksien vuoksi, säilyttää siihenastisen palkkauksensa 3 vuoden ajan, noudattaen kuitenkin, mitä 3–5 momentissa säädetään.

– –

4. Oikeutta lakkautuspalkkaan ei ole sillä,

1) joka siirtyy toiseen virkaan tai jolle osoitetaan toinen virka, jonka hän olisi velvollinen ottamaan vastaan 12 ja 13 §:n mukaan

2) joka on täyttänyt 65 vuotta

3) joka on täyttänyt asianomaiselle viralle säädetyn eroamisiän

4) joka virasta erottamisen ajankohtana ei sairauden tai työkyvyttömyyden vuoksi voi ottaa vastaan virkaa, jonka hän olisi velvollinen ottamaan vastaan 12 ja 13 §:n mukaan.”

11 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että lakkautuspalkan maksaa työnantajaviranomainen ja virkamies on velvollinen olemaan työnantajaviranomaisen käytettävissä sen ajan, jolta hänelle maksetaan lakkautuspalkkaa.

12 Virkamiesten eläkelain nro 230 (tjenestemandspensionslov nr. 230), joka annettiin 19.3.2004, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian oikeudenkäynnin kohteena oleviin tosiseikkoihin, mukaan virkamiesten oikeus eläkkeeseen karttuu heidän virkasuhteensa ajalta. Eläkeoikeuksien karttuminen jatkuu myös ajanjaksona, jolta lakkautuspalkkaa maksetaan. Eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa karttuu siltäkin ajalta, jolta virkamiehellä olisi lähtökohtaisesti ollut oikeus lakkautuspalkkaan mutta sitä ei virkamieslaissa säädetyn ikärajan vuoksi ole maksettu hänelle.

13 Virkamiesten eläkelain 6 §:n 6 momentin mukaan virkamiehillä on 65 vuotta täytettyään oikeus saada eläkkeensä täysimääräisenä.

14 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että virkamiehillä on oikeus virkamieseläkkeen lisäksi muihin vanhuuseläke-etuuksiin, erityisesti kansaneläkkeeseen, jota maksetaan samanaikaisesti virkamieseläkkeen ohella.

15 Sosiaalieläkelaissa nro 1005 (lov nr. 1005 om social pension), joka on annettu 19.8.2010, eläkeiäksi säädetään 65 vuotta henkilöille, jotka ovat syntyneet ennen 1.1.1959. Tämän eläkkeen maksamista voidaan kuitenkin siihen oikeutetun pyynnöstä lykätä kymmenellä vuodella, jotta hän aikanaan saisi eläkkeen korotettuna. Ansiotyössä oleminen kansaneläkkeen saamisen ohella on myös sallittua edellyttäen, etteivät työtulot ylitä tiettyjä rajoja, joiden ylittymisen perusteella kansaneläkettä vähennetään tai sitä ei makseta ollenkaan.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

16 Erik Toftgaard oli valtion paikallishallintoviranomaisen päällikkö Vejlessä (Tanska), kunnes hänet 8.5.2006 erotettiin virastaan 31.12.2006 lähtien viran lakkauttamisen vuoksi. Hän oli tuolloin 65-vuotias, joten hän ei voinut saada lakkautuspalkkaa, koska hänellä oli oikeus virkamieseläkkeen saamiseen 31.12.2006 lähtien.

17 Toftgaardin virasta erottamisen ajankohtana virkamiehille säädetty pakollinen eroamisikä oli 70 vuotta. Koska Toftgaard oli tuolloin 65-vuotias, hänellä oli oikeus muttei velvollisuutta jäädä eläkkeelle. Toftgaard ilmoitti ministeriölle, että hän halusi siirtyä toiseen virkaan ja oli sen vuoksi valmis suostumaan palkan alenemiseen. Toftgaard on virasta erottamisensa jälkeen suorittanut joitakin työtehtäviä, joista hän on saanut vähäisiä tuloja.

18 Toftgaard katsoo, että kieltäytyminen lakkautuspalkan myöntämisestä hänelle on ikään perustuvaa syrjintää. Tämän vuoksi DJØF, joka edusti Toftgaardia, nosti hänen työnantajaansa eli ministeriötä vastaan kanteen Østre Landsretissä. Kanne hylättiin, minkä jälkeen DJØF valitti Højesteretiin vedoten muun muassa siihen, että virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohta on erityisesti direktiivin 2000/78 vastainen. Valittaja katsoi, ettei lakkautuspalkka ole syrjintäkieltolain 6a §:ssä ja direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu ammatillinen sosiaaliturvajärjestelmä eikä 65 vuoden ikäraja ole kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu oikeutetun tavoitteen asianmukainen ja tarpeellinen toteuttamiskeino.

19 Ministeriö on katsonut, että virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohta kuuluu syrjintäkieltolain 6a §:ssä ja direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohdassa säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan, koska lakkautuspalkkaa on pidettävä näissä säännöksissä tarkoitettuna ammatillisena sosiaaliturvajärjestelmänä. Toissijaisesti ministeriö on katsonut myös, että virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohta täyttää direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdassa säädetyt vaatimukset.

20 Højesteret päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltioiden oikeus säätää, että eri ikärajojen vahvistamista ammatillisten sosiaaliturvajärjestelmien eläke- tai työkyvyttömyysetuuksien saamisen edellytykseksi ei pidetä ikään perustuvana syrjintänä, koskee ainoastaan vanhuuden tai työkyvyttömyyden perusteella maksettavia etuuksia?

2) Onko direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että mahdollisuus eri ikärajojen säätämiseen koskee vain järjestelmään pääsemistä, vai onko säännöstä tulkittava siten, että mahdollisuus eri ikärajojen säätämiseen koskee myös oikeutta järjestelmästä maksettaviin etuuksiin?

3) Jos kysymykseen 1 vastataan kieltävästi:

Voiko 6 artiklan 2 kohdassa käytetyn käsitteen ’ammatilliset sosiaaliturvajärjestelmät’ piiriin kuulua virkamieslain 32 §:n 1 momentissa säädetyn lakkautuspalkan kaltainen järjestelmä, jonka mukaan viran lakkauttamisen vuoksi erotettu virkamies nauttii erityistä suojaa siten, että hän säilyttää

oikeuden siihenastiseen palkkaansa kolmen vuoden ajan ja hänelle kertyy tältä ajalta edelleen eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa ja hänen on tämän vastikkeeksi oltava käytettävissä toiseen sopivaan virkaan?

4) Onko direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, ettei se ole esteenä virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohdan kaltaiselle kansalliselle säännökselle, jonka mukaan virkamiehelle, jonka virka lakkautetaan, ei makseta lakkautuspalkkaa, jos hän on täyttänyt kansaneläkkeen saamiseen oikeuttavan iän?"

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

21 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että sitä on sovellettava vain eläke- tai työkyvyttömyysetuuksia koskeviin ammatillisiin sosiaaliturvajärjestelmiin.

22 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on ensin tutkittava, sisältyykö pääasian oikeudenkäynnin kohteena oleva syrjiväksi väitetty kansallinen säännöstö direktiivin 2000/78 soveltamisalaan.

23 Tältä osin sekä direktiivin nimestä ja johdanto-osasta että sisällöstä ja tarkoituksesta ilmenee, että direktiivillä pyritään luomaan yleiset puitteet henkilöiden yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi "työssä ja ammatissa" antamalla heille tehokasta suojaa sellaista syrjintää vastaan, joka perustuu johonkin direktiivin 1 artiklassa mainituista perusteista, joista yksi on ikä (ks. yhdistetyt asiat C-297/10 ja C-298/10, Hennings ja Mai, tuomio 8.9.2011, Kok., s. I-7965, 49 kohta).

24 Erityisesti direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdasta ilmenee, että sitä sovelletaan Euroopan unionille annetun toimivallan puitteissa "kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien", kun kyseessä on muun muassa "työolot ja -ehdot, myös irtisanominen ja palkka".

25 Direktiivin 2000/78 soveltamisalaa on siten tulkittava sen 3 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 3 kohdan, luettuina yhdessä tämän direktiivin johdanto-osan 13 perustelukappaleen kanssa, valossa siten, ettei se kata sosiaaliturvajärjestelmiä ja sosiaalisen suojelun järjestelmiä, joiden etuuksia ei rinnasteta SEUT 157 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun palkkaan, eikä valtion suorittamia maksuja, joiden tarkoituksena on työllistyminen tai työllisenä pysyminen (asia C-267/06, Maruko, tuomio 1.4.2008, Kok., s. I-1757, 41 kohta ja asia C-147/08, Römer, tuomio 10.5.2011, Kok., s. I-3591, 32 kohta).

26 SEUT 157 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun palkan käsitteeseen kuuluvat kaikki etuudet, jotka maksetaan rahana tai luontoisetuna, välittömästi tai tulevaisuudessa, jos työnantaja maksaa ne, vaikka välillisestikin, työntekijälle hänen suorittamastaan työstä (ks. mm. asia C-262/88, Barber, tuomio 17.5.1990, Kok., s. I-1889, Kok. Ep. X, s. 425, 12 kohta).

27 Tässä tapauksessa valtio työnantajan ominaisuudessaan maksaa virkamieslaissa säädettyä lakkautuspalkkaa kuukausittain kolmen vuoden ajan virkamiehille, jotka on asetettu lakkautuspalkalle heidän virkansa lakkauttamisen vuoksi. Lakkautuspalkan määrä vastaa palkkaa, jota virkamiehelle maksettiin ennen hänen asettamistaan lakkautuspalkalle.

28 Lisäksi on todettava, että virkamiehellä on hänelle maksettavan lakkautuspalkan vastikkeeksi velvollisuus olla työnantajansa käytettävissä sen ajan, jolta lakkautuspalkkaa maksetaan. Jos työnantaja osoittaa hänelle sopivan toisen viran, hänen on otettava se vastaan. Virkamies menettää oikeutensa lakkautuspalkkaan, jollei hän noudata tätä velvollisuutta.

29 Näistä seikoista ilmenee, että lakkautuspalkka on rahana välittömästi maksettava etuus, jota työnantaja maksaa virkamiehelle virkasuhteen perusteella, ja että se on siten SEUT 157 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua palkkaa.

30 Tästä seuraa, että koska virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohdassa jätetään lakkautuspalkan ulkopuolelle tietty virkamiesten ryhmä kokonaisuudessaan, säännös vaikuttaa kyseisten virkamiesten palkan ehtoihin direktiivin 2000/78 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla. Näin ollen direktiiviä sovelletaan pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan kaltaiseen tilanteeseen.

31 Toiseksi on tutkittava, merkitseekö pääasian oikeudenkäynnin kohteena oleva säännöstö direktiivin 2000/78 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua ikään perustuvaa erilaista kohtelua.

32 Kyseisen säännöksen mukaan ”yhdenvertaisen kohtelun periaatteella” tarkoitetaan sitä, ettei minkäänlaista saman direktiivin 1 artiklassa tarkoitettuun seikkaan, kuten ikään, perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä. Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan a alakohdassa täsmennetään, että 2 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että henkilöä kohdellaan jonkin saman direktiivin 1 artiklassa tarkoitetun seikan perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan, on kohdeltu tai voitaisiin kohdella vertailukelpoisessa tilanteessa.

33 Koska virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohdasta aiheutuu lakkautuspalkan epääminen 65 vuotta täyttäneiltä virkamiehiltä, tässä tilanteessa säännös merkitsee direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla välittömästi ikään perustuvaa erilaista kohtelua.

34 Kolmanneksi on tutkittava, voivatko jäsenvaltiot kyseisen direktiivin 6 artiklan 2 kohdan perusteella säätää, ettei tällainen erilainen kohtelu ole ikään perustuvaa syrjintää.

35 Tämän säännöksen ranskankielisen version mukaan jäsenvaltiot voivat sen estämättä, mitä direktiivin 2000/78 2 artiklan 2 kohdassa säädetään, säätää seuraavaa: ”ne constitue pas une discrimination fondée sur l’âge la fixation, pour les régimes professionnels de sécurité sociale, d’âges d’adhésion ou d’admissibilité aux prestations de retraite ou d’invalidité, y compris la fixation, pour ces régimes, d’âges différents pour des travailleurs ou des groupes ou catégories de travailleurs et l’utilisation, dans le cadre de ces régimes, de critères d’âge dans les calculs actuariels, à condition que cela ne se traduise pas par des discriminations fondées sur le sexe”.

36 Tämän direktiivin 6 artiklan 2 kohdan tanskankielinen teksti eroaa tämän tuomion edellisessä kohdassa toistetusta tekstistä siten, ettei siinä millään tavoin mainita esimerkiksi ”eläke- tai työkyvyttömyysetuuksia”.

37 Tässä yhteydessä on muistutettava siitä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeussääntöjä on tulkittava ja sovellettava yhtenäisesti ottaen huomioon kaikilla unionin virallisilla kielillä laaditut versiot. Unionin säädöksen erikielisten versioiden poiketessa toisistaan kyseessä olevaa säännöstä on tulkittava sen lainsäädännön systematiikan ja tavoitteen mukaan, jonka osa säännös on (ks. mm. asia C-280/04, Jyske Finans, tuomio 8.12.2005, Kok., s. I-10683, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

38 Unionin muilla kielillä laadituista direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohdan versioista on todettava, että tämän tuomion 35 kohdassa toistetun ranskankielisen version tavoin niissä mainitaan nimenomaisesti eri ikärajojen vahvistaminen ammatillisten sosiaaliturvajärjestelmien eläke- tai työkyvyttömyysetuuksien saamisen edellytykseksi. Esimerkiksi kyseisen säännöksen espanjankielisessä versiossa mainitaan ”la determinación, para los regímenes profesionales de seguridad social, de edades para poder beneficiarse de prestaciones de jubilación o invalidez u optar a las mismas”, tämän säännöksen saksankielisessä versiossa käytetään sanamuotoa ”bei den betrieblichen Systemen der sozialen Sicherheit die Festsetzung von Altersgrenzen als Voraussetzung für die Mitgliedschaft oder den Bezug von Altersrente oder von Leistungen bei Invalidität”, kyseisen säännöksen

englanninkielisessä versiossa mainitaan ”the fixing for occupational social security schemes of ages for admission or entitlement to retirement or invalidity benefits”, kun saman säännöksen puolankielisessä versiossa vuorostaan käytetään sanamuotoa ”ustalanie, dla systemów zabezpieczenia społecznego pracowników, wieku przyznania lub nabycia praw do świadczeń emerytalnych lub inwalidzkich”.

39 Tämän tuomion edellisessä kohdassa mainituissa kieliversioissa direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohdan sanamuoto viittaa myös siihen, että tätä säännöstä on sovellettava ainoastaan siinä tyhjentävästi luetelluissa tapauksissa. Jos nimittäin unionin lainsäätäjä olisi halunnut ulottaa säännöksen soveltamisen muihinkin kuin siinä nimenomaisesti mainittuihin tapauksiin, se olisi ilmaissut sen nimenomaisesti käyttämällä esimerkiksi sanamuotoa ”muun muassa”.

40 Direktiivin 2000/78 yleinen järjestelmä ja tarkoitus tukevat tätä johtopäätöstä. Ikään perustuvan syrjinnän kieltoa pidetään nimittäin unionin oikeuden yleisenä periaatteena, jota on konkretisoitu työn ja ammatin osalta direktiivillä 2000/78 (ks. vastaavasti asia C-555/07, Kücükdeveci, tuomio 19.1.2010, Kok., s. I-365, 21 kohta). Kaikenlaisen, muun muassa ikään perustuvan syrjinnän kielto sisältyy Euroopan unionin perusoikeuskirjan 21 artiklaan, ja perusoikeuskirjalla on 1.12.2009 alkaen sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla.

41 Koska direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltiot oikeutetaan poikkeamaan ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteesta, tätä säännöstä on tulkittava suppeasti (ks. analogisesti asia C-341/08, Petersen, tuomio 12.1.2010, Kok., s. I-47, 60 kohta).

42 Direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohdan tulkitseminen siten, että säännöstä olisi sovellettava kaikenlaisiin ammatillisiin sosiaaliturvajärjestelmiin, merkitsisi säännöksen soveltamisalan laajentamista sen suppeaa tulkintaa koskevan vaatimuksen vastaisesti.

43 Tästä seuraa, että direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohtaa on sovellettava vain sellaisiin ammatillisiin sosiaaliturvajärjestelmiin, jotka antavat turvaa vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalle.

44 Siinäkin tapauksessa, että lakkautuspalkka kuuluisi ammatilliseen sosiaaliturvajärjestelmään, tämän tuomion 27–29 kohdassa selostettujen seikkojen perusteella on tässä tilanteessa selvää, ettei lakkautuspalkka ole eläke- eikä työkyvyttömyysetuus. Direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohtaa ei siten ole sovellettava pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan kaltaisessa tilanteessa.

45 Ensimmäiseen kysymykseen on edellä esitetyin perustein vastattava, että direktiivin 2000/78 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sitä on sovellettava vain eläke- tai työkyvyttömyysetuuksia koskeviin ammatillisiin sosiaaliturvajärjestelmiin.

Toinen ja kolmas kysymys

46 Ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus huomioon ottaen toiseen ja kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Neljäs kysymys

47 Neljännellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan virkamiehiltä, jotka ovat täyttäneet eläkkeeseen oikeuttavan iän, evätään pelkästään tästä syystä mahdollisuus saada lakkautuspalkkaa, joka on tarkoitettu virkamiehille, jotka on erotettu virastaan heidän virkansa lakkauttamisen vuoksi.

48 Tämän direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaan ikään perustuvaa erilaista kohtelua ei pidetä syrjintänä, jos se on kansallisen lainsäädännön puitteissa objektiivisesti ja asianmukaisesti perusteltu, erityisesti työllisyyspoliittisella, työmarkkinoita tai ammatillista koulutusta koskevalla oikeutetulla tavoitteella ja jos tämän tavoitteen toteuttamiskeinot ovat asianmukaiset ja tarpeen.

49 Näin ollen on ensimmäiseksi tutkittava, pyritäänkö pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevalla säännöstöllä oikeutettuun tavoitteeseen. Tältä osin Tanskan hallitus väittää, että säännöstön tarkoituksena on saada keskenään tasapainoon yhtäältä julkisen hallinnon sopeuttamiseen, rakennemuutokseen ja tehostamiseen kohdistuvat valtion vaatimukset ja toisaalta virkamiesten suojeleminen epäasialliselta henkilökohtaiselta ja poliittiselta painostukselta. Säännöstöllä pyritään erityisesti kahteen samanaikaiseen tavoitteeseen eli yhtäältä pysyttämään virkamiehet työnantajan käytettävissä toiseen virkaan sijoittamista varten ja toisaalta turvaamaan virkamiesten riippumattomuus suojelemalla heitä ulkopuoliselta painostukselta. Lakkautuspalkan epääminen eläkkeeseen jo oikeutetuilta virkamiehiltä on perusteltua siksi, että on tarpeen estää väärinkäytökset, jotka johtuvat siitä, että on pääsääntöisesti varsin epätodennäköistä, että tällaiset virkamiehet olisivat valmiita työskentelemään toisessa virassa. Näillä virkamiehillä ei myöskään ole yhtä voimakasta suojantarvetta, koska heillä on jo mahdollisuus saada palkkatulon korvaavaa asianmukaista tuloa kuten eläkettä.

50 Tässä yhteydessä on huomautettava, että unionin oikeuden nykytilassa jäsenvaltioilla ja mahdollisesti kansallisella tasolla työmarkkinaosapuolilla on laaja harkintavalta päätettäessä pyrkimisestä johonkin tiettyyn tavoitteeseen, joka on yksi muiden sosiaali- ja työllisyyspolitiikan tavoitteiden joukossa, ja tämän lisäksi myös määriteltäessä toimenpiteet, joilla kyseinen tavoite voidaan toteuttaa (asia C-411/05, Palacios de la Villa, tuomio 16.10.2007, Kok., s. I-8531, 68 kohta).

51 Tavoitteena oleva virkamiesten käytettävissä olon varmistaminen ja heidän suojelemisensa heidän virkansa lakkauttamisen yhteydessä rajoittamalla kuitenkin lakkautuspalkan saamisoikeus koskemaan vain virkamiehiä, jotka ovat suojelun tarpeessa ja täyttävät käytettävissä olemista koskevan velvollisuutensa, kuuluu direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla oikeutettuihin työllisyyspoliittisiin ja työmarkkinoita koskeviin tavoitteisiin.

52 Nämä tavoitteet voivat viimeksi mainitun säännöksen mukaan oikeuttaa poikkeuksena ikään perustuvan syrjinnän kiellon periaatteesta erilaisen kohtelun, joka liittyy muun muassa ”erityisten – – työehtojen, myös irtisanomis- ja palkkaehtojen, käyttöön ottami[seen] – – ikääntyville työntekijöille – – heidän työelämään pääsynsä tukemiseksi tai heidän suojelunsa varmistamiseksi”.

53 Näin ollen pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevalla kansallisella säännöstöllä tavoitellun kaltaisilla päämäärillä on lähtökohtaisesti katsottava voitavan perustella ikään perustuva erilainen kohtelu ”kansallisen lainsäädännön puitteissa” ”objektiivisesti ja asianmukaisesti”, kuten direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään.

54 On vielä selvitettävä, ovatko näiden tavoitteiden toteuttamiskeinot ”asianmukaisia ja tarpeen” kyseisen säännöksen sanamuodon mukaisesti.

55 Pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan kansallisen säännöstön asianmukaisuudesta on syytä todeta, että lakkautuspalkan myöntäminen vain niille virkamiehille, joilla ei esimerkiksi ole oikeutta päästä eläkkeelle, ei näytä epäasianmukaiselta suhteessa lainsäätäjän tarkoitukseen, joka on vahvemman suojelun antaminen virkamiehille, joilla ei ole palkkatulon sijasta muuta vakituista ja jatkuvaa tuloa.

56 Pääasian oikeudenkäynnin kohteena oleva kansallinen säännöstö vaikuttaa myös asianmukaiselta keinolta päästä tavoitteeseen, joka on virkamiesten käytettävissä olemisen varmistaminen heidän virkansa lakkauttamisen yhteydessä. Jollei lakkautuspalkkaa nimittäin olisi, virkamiesten, joilla ei ole vielä oikeutta jäädä eläkkeelle, olisi pakko siirtyä työmarkkinoille, jolloin he eivät ehkä olisi käytettävissä enää silloin, kun heille tarjottaisiin uutta virkaa julkishallinnossa. Virkamiehet, joilla on jo

oikeus jäädä eläkkeelle, eivät sen sijaan yleensä ole yhtä halukkaita palaamaan julkishallinnon palvelukseen uudessa virassa, kun otetaan huomioon ne ammatilliset ja henkilökohtaiset haitat, joita tällaisesta työhön paluusta voi aiheutua.

57 Virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohdan avulla voidaan myös vähentää sellaisia väärinkäytöksiä, joissa virkamies saa hänen käytettävissä olemisensa turvaamiseksi tarkoitettua lakkautuspalkkaa, vaikka hän on jäämässä eläkkeelle.

58 Näin ollen on katsottava, ettei pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan kaltainen kansallinen säännöstö ole ilmeisen epäasianmukainen keino tämän tuomion 49 kohdassa mainittujen oikeutettujen tavoitteiden saavuttamiseen.

59 On kuitenkin selvitettävä, ylitetäänkö tällä toimenpiteellä se, mikä on näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeen.

60 Tanskan hallitus vetoaa tältä osin siihen, että oikeus lakkautuspalkan saamiseen on tarkoin rajattava koskemaan vain niitä virkamiehiä, jotka todella tarvitsevat lakkautuspalkkaa ja ovat todellisuudessa valmiit tarvittaessa palaamaan julkishallinnon palvelukseen.

61 Kuten tämän tuomion 56 kohdassa on todettu, pitää sinänsä paikkansa, että virkamiehet, joilla on oikeus jäädä eläkkeelle, eivät sen vuoksi ole yhtä halukkaita ottamaan vastaan heille osoitettavaa toista virkaa.

62 On myös ilmeistä, että näiden virkamiesten asema on turvattu vakituisella ja jatkuvalla palkkatulon korvaavalla tulolla, kun sen sijaan virkamiehet, joilla ei vielä ole oikeutta jäädä eläkkeelle ja joiden virka on lakkautettu, tarvitsevat sen vuoksi vahvempaa suojelua. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvilla virkamiehillä ei nimittäin yleensä ole yhtä vahvaa turvaa taloudellista ja sosiaalista painostusta vastaan, koska jollei lakkautuspalkkaa olisi, he jäisivät ilman vakituista tulonlähdettä. Lakkautuspalkan tarkoituksena on siten suojella tähän jälkimmäiseen ryhmään kuuluvia virkamiehiä sellaiselta painostukselta turvaamalla heille asianmukainen tulotaso kolmen vuoden ajan.

63 On myös korostettava, että Tanskan lainsäätäjä on puuttunut asiaan pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan säännöstön kielteisten vaikutusten lieventämiseksi säätämällä, että 65 vuotta täyttäneille virkamiehille karttuu eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa edelleen koko siltä ajalta, jolta he olisivat muuten saaneet lakkautuspalkkaa, jota heille ei kuitenkaan heidän ikänsä vuoksi ole todellisuudessa maksettu.

64 Tämän jälkeen on todettava, että virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohdassa asetetaan eläkkeelle todellisuudessa jäävien virkamiesten kanssa samaan asemaan virkamiehet, joilla olisi oikeus jäädä eläkkeelle.

65 Unionin tuomioistuimen käytössä olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee kuitenkin, että virkamiehillä on 65 vuotta täytettyään oikeus mutta ei velvollisuutta jäädä eläkkeelle.

66 Oikeutta lakkautuspalkkaan ei kuitenkaan ole pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan säännöstön mukaan niillä virkamiehillä, jotka haluavat jäädä eläkkeelle ja todella saavat sen jälkeen eläketuloa, muttei myöskään niillä virkamiehillä, jotka ovat halukkaita jatkamaan julkishallinnossa työskentelyä vielä 65 vuotta täytettyään.

67 Oikeutettu tavoite, joka on välttää lakkautuspalkan maksaminen virkamiehille, jotka eivät pyri siirtymään uuteen virkaan vaan alkavat saada korvaavana tulona vanhuuseläkettä, johtaa näin ollen siihen, että toimenpiteellä virkamiehiltä, jotka haluavat pysyä työmarkkinoilla, evätään lakkautuspalkka pelkästään sen vuoksi, että heillä olisi erityisesti ikänsä perusteella oikeus jäädä eläkkeelle.

68 Tämä toimenpide saattaa siten pakottaa kyseiset virkamiehet suostumaan siihen, että heidän vanhuuseläkkeensä jää pienemmäksi kuin eläke, johon heillä olisi ollut oikeus jatkamalla työntekoa tämän iän jälkeenkin erityisesti siinä tapauksessa, ettei heille vielä ollut kertynyt eläkeoikeutta riittävän monelta vuodelta eläkkeen saamiseksi täysimääräisenä.

69 Ne oikeutetut tavoitteet, joihin pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevalla säännöstöllä pyritään, olisi lisäksi ilmeisesti mahdollista saavuttaa vähemmän rajoittavilla mutta aivan yhtä asianmukaisilla toimenpiteillä. Se, että lakkautuspalkkaa maksetaan vain virkamiehille, jotka ovat todella käytettävissä toiseen virkaan, voitaisiin varmistaa esimerkiksi säännöksillä, joilla oikeus lakkautuspalkkaan rajattaisiin koskemaan vain virkamiehiä, jotka eivät toistaiseksi halua jäädä eläkkeelle vaan haluavat jatkaa työntekoa, ja säätämällä väärinkäytösten seuraamuksista sen varalta, että nämä virkamiehet kieltäytyisivät heille sopivan toisen viran vastaanottamisesta.

70 Pääsääntöisesti ei tosin voida edellyttää, että pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan kaltaisen toimenpiteen yhteydessä jokainen yksittäistapaus tutkittaisiin erikseen sen selvittämiseksi, mikä parhaiten vastaa kunkin virkamiehen erityistarpeita, koska kyseisen järjestelmän hallinnoinnin on oltava teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoinen.

71 Alle 65-vuotiaiden virkamiesten käytettävissä olemisen tutkiminen tällä tavoin tapauskohtaisesti näyttää kuitenkin jo lähtökohtaisesti sisältyvän pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevaan kansalliseen säännöstöön, koska virastaan erotettujen virkamiesten sijoittuminen toiseen virkaan riippuu siitä, miten heidän pätevyytensä vastaa heille todellisuudessa tarjottavien virkojen erityisvaatimuksia. Kuten DJØF on huomauttanut, tällaisesta tapauskohtaisesta tutkimisesta säädetään jo virkamieslain 32 §:n 4 momentin 4 kohdassa.

72 Edellä esitetyin perustein on todettava, että pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevalla säännöstöllä ylitetään se, mikä on sillä tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi tarpeen, koska siinä lakkautuspalkka evätään automaattisesti niiltä virkamiehiltä, joilla on oikeus jäädä eläkkeelle.

73 Virkamieslain 32 §:n 4 momentin 2 kohdasta johtuva erilainen kohtelu ei siten ole perusteltavissa direktiivin 2000/78 6 artiklan 1 kohdan nojalla.

74 Neljänteen kysymykseen on edellä esitetyin perustein vastattava, että direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan virkamiehiltä, jotka ovat täyttäneet eläkkeeseen oikeuttavan iän, evätään pelkästään tästä syystä mahdollisuus saada lakkautuspalkkaa, joka on tarkoitettu virkamiehille, jotka on erotettu virastaan heidän virkansa lakkauttamisen vuoksi.

Oikeudenkäyntikulut

75 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista 27.11.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/78/EY 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sitä on sovellettava vain eläke- tai työkyvyttömyysetuuksia koskeviin ammatillisiin sosiaaliturvajärjestelmiin.

2) Direktiivin 2000/78 2 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jonka mukaan virkamiehiltä, jotka ovat täyttäneet eläkkeeseen oikeuttavan iän, evätään pelkästään tästä syystä mahdollisuus saada lakkautuspalkkaa, joka on tarkoitettu virkamiehille, jotka on erotettu virastaan heidän virkansa lakkauttamisen vuoksi.

Allekirjoitukset